

Promemorians huvudsakliga innehåll

Målet för kriminalpolitiken är att brottsligheten ska minska och att människors trygghet ska öka. Särskilt fokus brukar ofta riktas mot ungdomsbrottsligheten. Ett skäl till detta är att barn och ungdomar med rätta uppfattas som bärare av framtiden. Hög ungdomsbrottslighet i dag är ett oroväckande tecken på framtida sociala problem för såväl de berörda ungdomarna som samhället i stort. För att på sikt uppnå de övergripande kriminalpolitiska målen är det därför nödvändigt att minska ungdomsbrottsligheten och då särskilt nyrekryteringen till en mer vanekriminell livsstil.

Den totala brottsnivån i ett samhälle påverkas av många faktorer. En aspekt som genom forskning har visat sig ha stark koppling till risken för att ungdomar ska begå brott är föräldrars bristande reaktion på företeelser som skolk och snatterier. Även bristande föräldratillsyn när det gäller t.ex. tider för hemkomst är en sådan aspekt. Ett skärpt skadeståndsansvar är ett sätt att tydliggöra att föräldrar bär huvudansvaret för att förmedla normer och värderingar till sina barn och ungdomar.

Föräldrar är enligt gällande rätt inte ansvariga för egna barns och ungdomars skadeståndsskyldighet. En vårdnadshavare är dock enligt 6 kap. 2 § andra stycket föräldrabalken skyldig att se till att barnet står under uppsikt eller att andra lämpliga åtgärder vidtas i syfte att hindra barnet från att orsaka skada för annan. Den vårdnadshavare som inte uppfyller detta krav kan anses vårdslös enligt den allmänna culparegeln i 2 kap. 1 § skadeståndslagen (1972:207) och därmed självständigt skadeståndsskyldig för skada som en underårig har orsakat.

I promemorian föreslås ett strängare skadeståndsansvar för vårdnadshavare. Förslaget innebär att en vårdnadshavare ska bära ett principalansvar – liknande det som arbetsgivare har för arbetstagare – för skadeståndsskyldighet som barnet ådrar sig. Ansvar förutsätter inte att vårdnadshavaren varit vårdslös i något avseende. Principalansvaret ska gälla person- och sakskada samt skada genom kränkning som en underårig orsakar genom brott.

En vårdnadshavares principalansvar ska för varje skadevällande brottslig gärning vara begränsat till högst en femtedel av prisbasbeloppet, oavsett den faktiska skadans storlek. Dessutom ska vårdnadshavarens skadeståndsansvar undantagsvis kunna jämkas, helt eller delvis, om det i ett enskilt fall skulle vara uppenbart oskäligt att tillämpa principalansvaret.

Den nya skadeståndsgunden kompletterar det skadeståndsansvar som vårdnadshavare har enligt gällande rätt för eget vållande. Om en vårdnadshavare svarar redan på grund av bristande tillsyn, vilket är ett beloppsmässigt obegränsat ansvar, blir det inte aktuellt att tillämpa den nya ansvarsgrunden.

Skadeståndsanspråk enligt det nya principalansvaret för vårdnadshavare kan tas upp i samband med åtal mot en ungdom. Åklagaren – eller i förekommande fall målsägandebiträdet – ska vara skyldig att föra den skadelidandes talan baserad på det skärpta skadeståndsansvaret för vårdnadshavare.

Lagändringarna förslås träda i kraft den 1 juli 2010.